

Tον συναντήσαμε στο περιθώριο της ομιλίας του στην Αθήνα, η οποία δόθηκε στο πλαίσιο της έναρξης της ελληνικής αντικαπνιστικής εκστρα-

τείας του υπουργείου Υγείας – ως γνωστόν, από την 1η Ιουλίου του 2009 το τσιγάρο θα απαγορεύεται σε όλους σχεδόν τους κλειστούς δημόσιους χώρους. Ο Πάτρικ Ρέινολντς, εγγονός του θρυλικού καπνοβιομήχανου Ρ.Τζ. Ρέινολντς – που έδωσε στον κόσμο μάρκες όπως τα Camel, τα Winston, τα Pall Mall και τα Lucky Strike –, ήταν φανατικός καπνιστής ως τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Τότε το έκοψε, πούλησε τις μετοχές που είχε στην οικογενειακή επιχείρηση και ξεκίνησε μια σταυροφορία κατά του κα-

πνίσματος, η οποία τον ώθησε να επιχειρηματολογήσει υπέρ της θέσπισης νομοθετικών περιορισμών μέσα στις – γεμάτες από πανίσχυρους λομππίστες – αίθουσες του αμερικανικού Κογκρέσου. Στη συνέχεια ίδρυσε μια μη κυβερνητική οργάνωση, το Foundation for a Smokefree America, μέσω της οποίας ανέλαβε να ενημερώσει τους αμερικανούς μαθητές για τις επιπτώσεις του παθητικού καπνίσματος αλλά και για τα ένοχα μυστικά της καπνοβιομηχανίας. Ο ίδιος υποστηρίζει πως «όταν μιλάς μέσα από την καρδιά σου, ο κόσμος σε ακούει» και αποδίδει αυτό το χάρισμά του στη μητέρα του, τη Μάριαν Ο' Μπράιαν, παλιά στάρλετ του Χόλιγουντ.

Πέρα από το κάπνισμα, η ιστορία του Πάτρικ Ρέινολντς κρύβει μέσα της και λίγο από Ελλάδα. Οι γονείς του είχαν χωρίσει όταν ο

ίδιος ήταν τριών ετών και η μητέρα του ήταν περιζήτητη στους κοσμικούς κύκλους. Ένας από τους επίδοξους μνηστήρες της ήταν, λέει, και ο Αριστοτέλης Ωνάσης, ο οποίος την πολιορκούσε. «Η μητέρα μου όμως δεν σκεφτόταν με το μυαλό, όπως η Τζάκι Ο, αλλά με την καρδιά» λέει και σημειώνει ότι, παρ' όλη την απόρριψη του Ωνάση από τη μητέρα του, παρέμειναν τελικά φίλοι. Μάλιστα ο Πάτρικ και η Χριστίνα Ωνάση είχαν περίπου την ίδια ηλικία και, όταν πια μεγάλωσαν, οι γονείς τους αποφάσισαν να τους κάνουν προξενιά! «Είχαν μιλήσει στο τηλέφωνο για να μας κανονίσουν ραντεβού, στο οποίο τελικά η Χριστίνα κουβάλησε και τον μπαμπά της» διηγείται. «Βρισκόμασταν στη Νέα Υόρκη, χειμώνα του '68. Πήγαμε για φαγητό αργά σε ένα εστιατόριο και ο Ωνάσης φορούσε >>

ΟΠΟΥ (ΔΕΝ) ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΝΟΣ...

Είναι ένας καλοζωισμένος πεννητάρης, χαρακτηριστικός Αμερικανός, που μιλάει διπλωματικά, πάντα με χαμόγελο. Μάχεται κατά του (παθητικού) καπνίσματος και πρωτοστατεί στην ψήφιση αντικαπνιστικών νόμων στην πατρίδα του. Θέλει να γίνει απόστολος του αντικαπνιστικού μηνύματος σε ολόκληρο τον κόσμο και βρέθηκε στην πατρίδα μας. Ίσως όλα αυτά να μην ενδιέφεραν κανέναν αν δεν επρόκειτο για τον **Πάτρικ Ρέινολντς**, τον εγγονό του RJ Reynolds, ιδρυτή της ομώνυμης καπνοβιομηχανίας. Συνέντευξη στον Αχιλλέα Χεκίμογλου, φωτογραφίες: Νίκος Κόκκας.

κινδύνου. Σκεφτείτε ότι παρόμοιες θέσεις έχουν δημοσιευτεί σε ιδιαίτερα αξιόπιστες επιστημονικές εκδόσεις».

Συνεχίζετε όμως να βρίσκετε απήχηση. «Το θέμα είναι ότι πλέον είμαι ειδικός και πολύ καλός σε όλα τα θέματα που άπτονται του καπνού. Εχω συμμετάσχει πολλές φορές σε debate στην τηλεόραση για ό,τι θέμα μπορείς να φανταστείς γύρω από τον καπνό. Παράλληλα εκπαιδευτικά, μορφώθηκα και φρόντισα ούτως ώστε να ακολουθώ τις εξελίξεις γύρω από το θέμα. Αν με ρωτούσες αν ο κόσμος πρέπει να μνηύει την καπνοβιομηχανία ή αν οι καπνιστές πρέπει να θεωρούνται υπαίτιοι για την απόφασή τους να καπνίζουν, παρ' ό,τι γνωρίζουν τους κινδύνους, η απάντησή μου είναι ότι, ναι, οι καπνιστές πρέπει να θεωρούνται υπεύθυνοι και υπόλογοι για την αρρώστια. Αυτό όμως σημαίνει ότι πρέπει να απαλλάξουμε τις καπνοβιομηχανίες από κάθε ευθύνη; Όχι, αφού στοχεύουν εμπορικά στα παιδιά, μέσω της διαφήμισης, αποκρύπτουν τους κινδύνους του καπνίσματος με ψευδή στοιχεία και όταν μια εταιρεία ψεύδεται για την επικινδυνότητα του καπνού – άρα και για την επικινδυνότητα των προϊόντων της – υπάρχουν βασικοί νόμοι που ορίζουν ότι πρέπει να πληρώσει για τις βλάβες που προκάλεσε».

Σας αντιμετώπισαν ποτέ ως προδότη οι άνθρωποι του χώρου της καπνοβιομηχανίας λόγω της καταγωγής σας; «Πολλοί στην οικογένεια θύμωσαν όταν ξεκίνησα την εκστρατεία μου. Εχω ερωτηθεί και στην τηλεόραση: “Δαγκώνεις το χέρι που σε ταιξεί;”. Η απάντησή μου είναι ότι η μόνη ανάμνηση που έχω από τον πατέρα μου, τον γιο του Ρ.Τζ. Ρέινολντς, είναι ενός ανθρώπου που πέθανε εξαιτίας του καπνίσματος. Και αν το χέρι που με τάισε είναι η καπνοβιομηχανία, τότε το ίδιο χέρι έχει σκοτώσει εκατομμύρια ανθρώπους και θα σκοτώσει ακόμη περισσότερους, αν ο κόσμος δεν ξυπνήσει και δεν κόψει το τσιγάρο».

Εσείς πώς βλέπετε τον εαυτό σας; «Υπάρχει μια πάρα πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα, την οποία καθένας ερμηνεύει ανάλογα με το πώς την καταλαβαίνει. Η έρευνα αφορά τα άτομα που, ενώ εργαζόνταν στην καπνοβιομηχανία – σημειωτέον, εγώ δεν δούλεψα ποτέ στην εταιρεία, ούτε και ο αδελφός μου –, αποφάσισαν να την “προδώσουν” και να καταθέσουν στα δικαστήρια εναντίον της. Η έρευνα έδειξε, λοιπόν, ότι το 1/3 των ερωτηθέντων χαρακτήρισε αυτούς τους ανθρώπους ήρωες, το άλλο 1/3 προδότες, ενώ το τελευταίο 1/3 δεν είχε άποψη για το θέμα. Αυτό σημαίνει ότι όλα αυτά κρίνονται κατά περίπτωση και διαφορετικά από κάθε άνθρωπο. Εσύ πώς βλέπεις το ποτήρι, μισοάδειο ή μισογεμάτο;

«Στην αρχή οι Έλληνες θα ξεσηκωθούν κατά του νόμου, γιατί δεν αρέσει σε κανέναν να του λένε τι θα κάνει. Αν όμως δεν είσαι καπνιστής και βρίσκεσαι σε ένα εστιατόριο, τότε πάλι σου λένε τι να κάνεις: ενάντια στη θέλησή σου και δίχως να το επιδιώκεις, καπνίζεις»

Δεν είμαι ήρωας, δεν θα χαρακτήριζα ποτέ τον εαυτό μου έτσι, αλλά ούτε και προδότης. Εγώ απλώς κάνω μια δουλειά που πρέπει να γίνει. Δηλαδή ενημερώνω τον κόσμο ότι η καπνοβιομηχανία δεν λέει την αλήθεια, ότι ψεύδεται για το παθητικό κάπνισμα και τους κινδύνους του και ότι πολέμησε την αντικαπνιστική νομοθεσία, επιστρατεύοντας όλα της τα χρήματα και όλη της την επιρροή. Με τιμά και νιώθω προνομιούχος που διαφοροποιούμαι ως μέλος της οικογενείας Ρέινολντς σε αυτό το ζήτημα. Ούτε καλός είμαι ούτε κακός. Είμαι πολύ μετριοπαθής και ανήκω απλώς στις πολλές χιλιάδες που δουλεύουν στις αντικαπνιστικές εκστρατείες. Δεν είμαι σταρ».

Κρίνοντας από την εμπειρία σας, έχει μέλλον ένας νόμος κατά του καπνίσματος στην Ελλάδα; «Ας δούμε τα πράγματα στη χώρα σας. Αν ο κόσμος ξέρει ότι θα υπάρχουν ποινές για τους παραβάτες, ο νόμος θα αρχίσει να έχει αποτέλεσμα. Ένας ιδιοκτήτης καταστήματος θα πληρώσει 1.000 ευρώ την πρώτη φορά, 2.000 τη δεύτερη, 3.000 την τρίτη, 4.000 την τέταρτη και στο τέλος θα χάσει την άδειά του. Ομοίως, ο καπνιστής 50 ως 100 ευρώ για την πρώτη, φθάνοντας ως και 1.000 ευρώ. Αυτό δεν είναι λίγο. Δεν ξέρω τι μηχανισμούς ελέγχου έχετε στη χώρα σας και πόσο καλά δουλεύουν, στην Αμερική όμως κάποιοι δήμοι χρεώνουν 500 δολάρια τον χρόνο για την άδεια πώλησης προϊόντων καπνού. Αυτά τα χρήματα πηγαίνουν για την πρόσληψη ελεγκτών που εφαρμόζουν τον νόμο. Ειδικά όταν πρόκειται για πωλήσεις τσιγάρων σε ανήλικους, είθιστα έξω από τα καταστήματα να περιμένει πράκτορας και να τους πιάνει».

Συχνά, τουλάχιστον βάσει της εικόνας που έχουμε για τις ΗΠΑ, η αντικαπνιστική εκστρατεία μπορεί να αποκτήσει χαρακτήρα υστερίας. Όπως, για παράδειγμα, όταν βλέπουμε ταινίες να αποκτούν σήμανση ακατάλληλη για ανήλικους, μόνο και μόνο επειδή παρουσιάζουν κάποιον ηθοποιό να καπνίζει. «Ρωτάς τον κατάλληλο τύπο για αυτές τις ερωτήσεις. Αντίστοιχα, μπορώ να σου πω ότι οι καπνοβιομηχανίες μάς χαρακτηρίζουν “ζηλωτές” ή “φανατικούς”. Όχι βέβαια εμένα αλλά συναδέλφους μου. Η απάντησή μου είναι ότι, πέρα από φανατισμούς, αυτοί οι νόμοι είναι ρεαλιστικοί και λογικοί, διότι επιδιώκουν να προστατέψουν την υγεία αυτών που δεν καπνίζουν. Οντως, καμιά φορά οι συνάδελφοί μου μπορεί να δείξουν υπερβολικό ζήλο. Ωστόσο, οι νόμοι είναι λογικοί και έτσι τους αντιμετωπίζω εγώ. Είναι λογικό να επιμένεις ότι δεν χρειάζεται να αναπνέεις αέρα που προκαλεί καρκίνο στους πνεύμονες – το παθητικό κάπνισμα».

«Οι περισσότεροι γιατροί καπνίζουν Camel» είναι ο τίτλος διαφήμισης τσιγάρων του 1946. Ανάλογες «παραπλανητικές» πρακτικές της καπνοβιομηχανίας στηλεγγύει σήμερα ο εγγονός ενός μεγιστάνα του χώρου.

εκείνα τα γνωστά κοκάλινα φιμέ γυαλιά. Μετά πήγαμε στο club 21, από όπου φύγαμε χαράματα. Δεν είχαμε αυτοκίνητο και θυμάμαι τον Ωνάση να προσπαθεί να βρει ταξί μέσα στα άγρια μεσάνυχτα» λέει. Ομολογεί ότι με τη Χριστίνα δεν υπήρχε χημεία, αλλά, όπως και οι γονείς τους, παρέμειναν και αυτοί φίλοι. «Μου έστειλε γράμματα από ένα μέρος που λέγεται Γλυφάδα, τα έχω κρατήσει».

Ο Πάτρικ Ρέινολντς παραδέχεται ότι, ουσιαστικά, όταν επισκέπτεται σχολεία ή μιλάει σε συνέδρια ή ημερίδες, χρησιμοποιεί πάνω κάτω τον ίδιο λόγο. «Είναι το συναίσθημα που πυροδοτεί τον λόγο» λέει και σημειώνει ότι τον βοηθά ιδιαίτερα το ταλέντο του στην υποκριτική. Συχνά μιλάει για την πρώτη ανάμνηση που είχε από τον πατέρα του, τον κληρονόμο της δυναστείας των Ρέινολντς, όταν ο ίδιος ήταν εννέα ετών. «Δεν τον θυμόμουν, επειδή οι γονείς μου είχαν χωρίσει όταν ήμουν πολύ μικρός, και του έγραψα να βρεθούμε. Όταν πήγα να τον συναντήσω, αντίκρισα έναν άρρωστο άνθρωπο που ανέπνεε με μηχανική υποστήριξη» αφηγείται. Ο πατέρας του ήταν αρειμάνιος καπνιστής και πέθανε εξαιτίας του καπνίσματος.

Πώς ακριβώς σας δόθηκε το έναυσμα για να ξεκινήσετε αυτή τη σταυροφορία;
«Το 1986 ήταν η περίοδος που μόλις είχα κόψει το κάπνισμα, συγκεκριμένα έναν χρόνο πριν. Ένας φίλος μου είπε: “Έλα μαζί μου στην Ουάσιγκτον, η κοπέλα μου δεν μπορεί να έρθει. Θα συναντηθούμε με πολύ σημαντικούς ανθρώπους, τον υπουργό Αμυνας, τον πρόεδρο της Ομοσπονδιακής Τράπεζας κ.ά.”. Του απάντησα: “Ουάου!” και πήγα. Εκεί, ένας πολύ ισχυρός γεροϋσιαστής, ο οποίος ασχολούνταν με τη φορολογική μεταρρύθμιση (σ.σ.: πρόκειται για τον Μπομπ Πάκγουντ, έναν φιλελεύθερο Ρεπουμπλικανό, ο οποίος εισηγήθηκε, μεταξύ άλλων, τη νομιμοποίηση των αμβλώσεων και τελικώς παραιτήθηκε, έπειτα από κατηγορίες για σεξουαλικές επιθέσεις), μπήκε στην αίθουσα. Σήκωσα το χέρι μου και του είπα: “Γερούσιαστή Πάκγουντ, γιατί δεν αυξάνετε τους φόρους στα τσιγάρα; Προέρχομαι από την οικογένεια του Ρ.Τζ. Ρέινολντς και πιστεύω ότι αυτό είναι πολύ καλή ιδέα”. Εκείνος εξεπλάγη: “Τι; Θέλεις να ανεβάσουμε τους φόρους στα τσιγάρα;” ρώτησε. Του απάντησα μονολεκτικά: “Ναι”. Τότε μου είπε: “Απόψε, συμπωματικά, ψηφίζουμε για τη φορολογία στον καπνό. Μπορείς, αν θέλεις, να έρθεις και να μιλήσεις δημόσια για το θέμα”. Και του απάντησα: “Χρειάζεστε εμένα να καταθέσω μπροστά στον κόσμο;”. Μου απάντησε “ναι!”. Παρ’ όλα αυτά, του είπα ότι αυτό που ζητούσε δεν μπορούσε να γίνει εκείνη

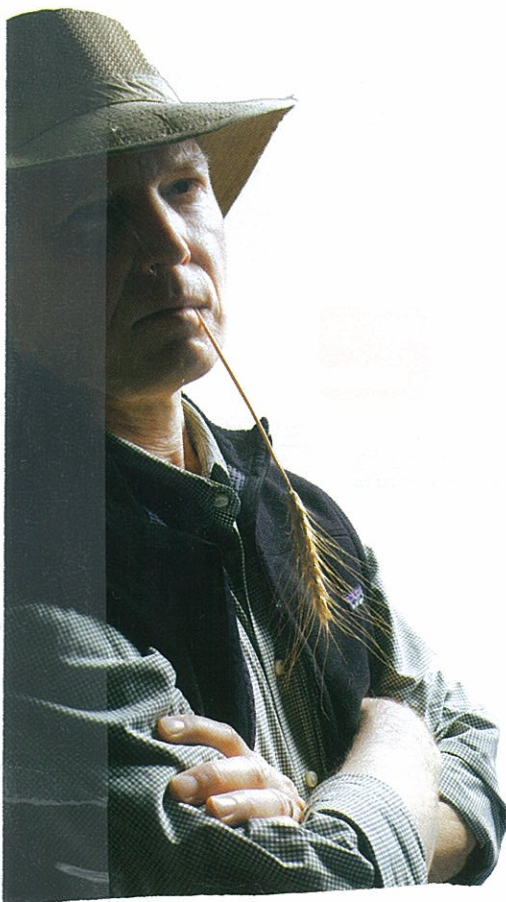
«Στην Αμερική κάποιοι δήμοι χρεώνουν 500 δολάρια για την άδεια πώλησης προϊόντων καπνού. Τα χρήματα πηγαίνουν για την πρόσληψη ελεγκτών που εφαρμόζουν τον νόμο. Όταν πρόκειται για πωλήσεις τσιγάρων σε ανηλίκους, έξω από τα καταστήματα περιμένει πράκτορας και τους πιάνει»

τη στιγμή και ότι θα πήγαινα στο σπίτι, στην οικογένειά μου και στα αδέρφια μου, και θα μιλούσα μαζί τους, διότι έπρεπε να μάθω και άλλα πράγματα για το θέμα. Δεν ήξερα πολλά για τον καπνό».

Και τελικά μάθατε; «Ήρθα σε επικοινωνία με την υγειονομική κοινότητα της Αμερικής και άρχισα να μαθαίνω περισσότερα πράγματα για την καπνοβιομηχανία. Και όσο πιο πολλά γνώριζα τόσο πιο πολύ θυμόνα. Εν τέλει, συμφώνησα να καταθέσω στη Γερουσία το 1986 κατά της διαφήμισης των προϊόντων καπνού. Τότε η κατάθεσή μου δημοσιεύτηκε από όλα τα κανάλια και τις εφημερίδες και εξεπλάγη από το μέγεθος της κάλυψής της. Ήταν η πρώτη φορά που κάποιος από την καπνοβιομηχανία μιλούσε ανοιχτά για αυτό το θέμα. Στη συνέχεια, μου ζητήθηκε να μιλήσω σε συνέδρια και ημερίδες για τη νομοθεσία που αφορούσε τον καπνό. Όσο μιλούσα τόσο καταλάβαινα ότι ήμουν καλός σε αυτό. Ξεκίνησα να δουλεύω όλο και περισσότερο σε διάφορες εκστρατείες ανά την Αμερική – για την αύξηση της φορολογίας, την απαγόρευση του καπνίσματος και την κατάρνηση των αυτόματων μηχανών πώλησης τσιγάρων. Μάθαινα όλο και περισσότερα για τις καπνοβιομηχανίες και για το πόσο πολεμούσαν αυτούς τους νόμους, ανακάλυψα τα βρώμικα παιχνίδια που παίζονταν εις βάρος της αλήθειας, κάτι που με έκανε ακόμη πιο οργισμένο. Έτσι, λοιπόν, με την πάροδο του χρόνου, έγινα πιο αφοσιωμένος στον σκοπό αυτόν και συνειδητοποίησα ότι μου αρέσει αυτό που κάνω – ειδικά το να μιλάω σε δημοτικά σχολεία, γυμνάσια και λύκεια. Εκεί είναι η αληθινή αγάπη μου. Μπορώ να μιλήσω σε ένα συνέδριο και ξέρω ότι θα τους κερδίσω. Ωστόσο, είμαι πιο σίγουρος ότι στα σχολεία μπορώ να κάνω τη διαφορά».

Πώς αντέδρασε η καπνοβιομηχανία όταν ξεκινήσατε τον αγώνα σας; «Οι τύποι είναι πάρα πολύ έξυπνοι. Η θέση που πήραν απέναντί μου ήταν η εξής: “Αγνοήστε τον. Αφήστε τον ήσυχο. Καθένας έχει το δικαίωμα να λέει ό,τι θέλει”. Έχουν τους πιο πανούργους και ευφυείς συμβούλους επικοινωνίας στον κόσμο, οι οποίοι πληρώνονται 10.000 και 20.000 δολάρια την ημέρα προκειμένου να τους δίνουν συμβουλές για το πώς να χειρίζονται τα “δύσκολα προβλήματα” στον Τύπο. Προφανώς, οι συμβουλές τους ήταν να με αγνοήσουν, να πουν ότι δεν είμαι ειδικός, γιατί δεν είμαι γιατρός ή επιστήμονας, ενώ σε ευρύτερη κλίμακα εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι το παθητικό κάπνισμα δεν είναι όσο επικίνδυνο φαίνεται. Ακόμη, ισχυρίζονται ότι όλοι εμείς που αντιδρούμε υπερβάλλουμε όσον αφορά το μέγεθος του »

«Είμαι σίγουρος ότι ως το 2010 θα δούμε τους Έλληνες να τους αρέσει να παίρνουν το δείπνο τους σε ένα περιβάλλον ελεύθερο από καπνό. Πιστεύω ότι ως τα επόμενα πέντε χρόνια θα δούμε τα εστιατόρια να μην επιτρέπουν το κάπνισμα σε ποσοστό 100%»

σμα το κάνει αυτό και αυτό θέλω να το τολμήσετε. Οι καπνοβιομηχανίες αντέτειναν ότι το παθητικό κάπνισμα δεν ήταν ποτέ τόσο επικίνδυνο, καθώς και ότι δεν έχει αποδειχθεί ποτέ ότι το τσιγάρο προκαλεί ασθένειες. Οι εταιρείες δεν νοιάζονται ούτε για τους καπνιστές ούτε για τα παιδιά. Η αποστολή τους είναι να εθίσουν και να δημιουργήσουν μια νέα γενιά καπνιστών, στοχεύοντας στο μυαλό των παιδιών».

Πιστεύετε ότι η βιομηχανία των ΜΜΕ και του κινηματογράφου έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της εικόνας του καπνού; «Σίγουρα! Για παράδειγμα, υπήρξε μια μεγάλη αύξηση της προβολής του τσιγάρου στον κινηματογράφο τη δεκαετία του 1990, με τρόπο που φαινόταν ιδιαίτερα “κουλ” στα παιδιά. Έτσι, δημιουργήθηκε ένας σύλλογος που έθεσε στόχο να προσπαθήσει να πείσει τους παραγωγούς να αλλάξουν στάση. Οι συνάδελφοί μου άσκησαν σφοδρότατη κριτική και μεγάλη πίεση στο Χόλιγουντ και μάλιστα πήραν δάνειο 12 εκατ. δολαρίων για να το πετύχουν. Πίσω από αυτό κρυβόταν ο Σταν Γκλανς, καθηγητής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας. Εγώ διάλεξα μια διαφορετική προσέγγιση: Αντί να επιτεθώ στη βιομηχανία του κινηματογράφου, η ιδέα μου ήταν να συμμαχήσω μαζί της, με στόχο να οικοδομήσουμε από κοινού μια συνεργασία, μέσω της οποίας μια ομάδα – την οποία αποκαλώ “Hollywood for Teens” – θα βάλει αντικαπνιστικές διαφημίσεις μέσα στις κινηματογραφικές αίθουσες. Η βιομηχανία του σινεμά πρέπει να το υποστηρίξει αυτό και να αναλάβει το οικονομικό κόστος. Και όχι μόνο για το κάπνισμα αλλά και για τη βία και τα ναρκωτικά. Την παρουσίαση θα πρέπει να κάνουν διάσημοι ηθοποιοί, πριν από την έναρξη του φιλμ, και το Χόλιγουντ πρέπει να πληρώσει για αυτό. Αυτή είναι η ιδέα μου και νομίζω ότι μπορούμε να κάνουμε πολλά για αυτό. Από την άλλη, εγώ δεν ασκώ κριτική στο περιεχόμενο των ταινιών – ο Σταν Γκλανς θα μπορούσε να το κάνει αυτό».

Ποιο είναι το καλύτερο σχόλιο που έχετε εισπράξει; «Μου αρέσει να μου αναγνωρίζουν ότι είμαι κοινωνός, ένας πανίσχυρος κοινωνός. Και όταν βρίσκομαι στο βήμα του ομιλητή, υπάρχει ένας “ηλεκτρισμός”, μια δύναμη στις λέξεις που εκφέρω και στις εικόνες που δείχνω στα παιδιά. Προτιμώ να μου αναγνωρίζεται αυτή η ιδιότητα, παρά να ανεβαίνω και να βγάζω έναν ξύλινο λόγο. Όταν βγάζω έναν παθιασμένο λόγο, είναι εντυπωσιακός και πανίσχυρος και ξέρω ότι παραδίδω ένα πολύ ισχυρό μήνυμα. Οι δημοσιογράφοι είναι εκπαιδευμένοι απλώς να αναφέρουν τα γεγονότα, ο τάδε έκανε το δείνα στο τάδε μέρος. Δυσκολεύονται όμως

να μεταφέρουν τον ηλεκτρισμό που υπάρχει σε μια αίθουσα με παιδιά. Δεν μιλάνε για τα συναισθήματα που κυριαρχούν στην ατμόσφαιρα όταν μιλώ με τα παιδιά. Ολα αυτά χάνονται στην... εκτύπωση».

Ποιο ήταν το χειρότερο πράγμα που ακούσατε για τη δουλειά σας; «Ότι δεν είμαι ειδικός – που είμαι! Προφανώς, αυτό που με πληγώνει περισσότερο είναι ότι, καμιά φορά, οι συνάδελφοί μου δεν είναι πολύ ευγενικοί μαζί μου λόγω του ότι κάνω κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό που κάνουν οι ίδιοι. Υπάρχουν επιστήμονες και ιατροί που αναφέρονται στα αποτελέσματα ερευνών. Εγώ κάνω κάτι πολύ πιο συναισθηματικό απ’ ό,τι αυτοί. Ωστόσο, έχω να πω τα καλύτερα για τους συναδέλφους μου, μου είναι ιδιαίτερα πολύτιμοι για το έργο που έχουν προσφέρει».

Οι διευθυντές και τα υψηλά ιστάμενα στελέχη της καπνοβιομηχανίας καπνίζουν; «Οι περισσότεροι όχι. Δεν δούλεψα ποτέ σε καπνοβιομηχανία – ούτε και θα το κάνω – όμως ξέρω ότι λίγοι είναι αυτοί που καπνίζουν».

Για πόσο καιρό καπνίζατε; «Δεκαεπτά χρόνια. Από τα 17 ως τα 34 χρόνια μου. Και το έκοψα το 1985 – ελπίζω να μη γράψετε την ηλικία μου: κάπου μεταξύ 40 και θανάτου!».

Τελικά μήπως ήρθε η ώρα να το κόψουμε; «Σκέψου το κάπως έτσι: ο αντικαπνιστικός νόμος θα γίνει ισχυρότερος. Είμαι σίγουρος ότι στην αρχή οι Έλληνες θα ξεσηκωθούν κατά του νόμου, γιατί δεν αρέσει σε κανέναν να του λένε τι θα κάνει. Αν όμως δεν είσαι καπνιστής και βρίσκεσαι σε ένα εστιατόριο – και το παθητικό κάπνισμα είναι και αυτό εκεί – τότε πάλι σου λένε ακριβώς τι να κάνεις; ενάντια στη θέλησή σου και δίχως να το επιδιώκεις, καπνίζεις. Αν δεν σου αρέσει να σου λένε τι να κάνεις και είσαι μη καπνιστής, θα υποστηρίξεις αυτόν τον νόμο. Είμαι σίγουρος ότι ως το 2010 θα δούμε τους Έλληνες να τους αρέσει να παίρνουν το δείπνο τους σε ένα περιβάλλον ελεύθερο από καπνό. Επιτέλους, θα μπορούν να έχουν ένα γεύμα χωρίς καπνό ή, έστω, με λιγότερο. Πιστεύω ότι ως τα επόμενα πέντε χρόνια θα δούμε τα εστιατόρια να μην επιτρέπουν το κάπνισμα σε ποσοστό 100%. Αυτός ο νόμος έρχεται και σύντομα θα γίνει δημοφιλής. Σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα η πλειονότητα των Ελλήνων υποστηρίζει αυτόν τον νόμο. Στην Αμερική, πλέον στα περισσότερα μέρη, πρέπει να επιλέξεις ή να μείνεις με την παρέα σου ή να αφήσεις αυτό που κάνεις για να πας έξω να καπνίσεις. Ολοι θα διαλέξουν να μείνουν με την παρέα τους. Το κάπνισμα δεν είναι κουλ». ●